

Az európai parlamenti választás tétje

Az európai parlamenti választások a nemzeti parlamenti választásokhoz képest rendre kisebb részvételi arányokat hoznak. Várhatóan ezúttal sem alakul ez másképpen, már csak a magunk mögött hagyott országgyűlési választás viszonylagos közelsége miatt is. S bár az átlag választópolgár (nem csak Magyarországon, hanem az Európai Unió más tagállamaiban is) szemében az Európai Parlament, illetve az uniós döntéshozatali szint túlságosan távolinak, nehezen átláthatónak – és ekképpen kevésbé érdekesnek, relevánsnak – tűnik, egyáltalán nem beszélhetünk tét nélküli választásról.

Ha a választás magyarországi politikai tétjét elemezzük, akkor egyszerre két aspektusból kell vizsgálódnunk: a magyar Európa-politika, valamint a magyar belpolitika szemszögéből. Az EU-hoz való viszony egy folyamatosan változó, formálódó viszony, hiszen maga az európai integráció jogi-intézményi keretei is változnak, másrészt az egyes országok társadalmainak unióról, tagságról való vélekedése is árnyalja az összképet. Az Európai Unióhoz való viszonyt ennek megfelelően vizsgálhatjuk egyrészt a politikai pártok szempontjából, másrészt a magyar választók oldaláról. Ha a pártok irányából közelítünk, akkor megállapíthatjuk, hogy létezik egy integrációpárti–euroszkeptikus törésvonal, ez azonban önmagában nem ad elégséges magyarázatot, ugyanis az „pro Europe”, valamint az EU-szkeptikus álláspont sem egységes. A Jobbik kivételével az összes releváns párt integrációpárti, noha a Fidesz által képviselt kritikussabb, adott ügyek mentén Brüsszellel szemben konfrontatívabb attitűd, illetve a baloldali-liberális „igazodási politikát” követő platform között érdemes különbséget tenni, s akkor még nem is beszéltünk arról a fejleményről, hogy a Gyurcsány-párt deklaráltan elkötelezte magát a föderális Európa („Európai Egyesült Államok”) mellett. A Jobbik euroszkepticizmusa sem egy „merev” euroszkeptikus tézis, hiszen céljuk elsősorban a csatlakozási szerződésben foglalt, kötelezettségeket teremtő feltételrendszer egyes szegmenseinek felülvizsgálata, ami hozzásegítené a magyar gazdaság szereplőit az egyre inkább érezhető versenyhátrány lefaragásához, a mindenkori magyar kormányoknak eszközöket biztosítana a nemzetgazdaság erősítéséhez, valamint garantálná, hogy olyan fontos erőforrások, egyúttal szimbolikus jelentőségű nemzeti kincsek, mint a magyar termőföld, nemzeti tulajdonban maradjanak. A nemzeti párt második lehetőségként népszavazás kiírását javasolja, hogy a magyar választók dönthessenek arról, a megváltozott feltételek között Magyarország jövőjét továbbra is az Európai Unión belül, esetleg azon kívül képzelik el.

Az Iránytű Intézet 2014 márciusában végzett közvélemény-kutatása rávilágított arra, hogy az EU-csatlakozás a választók többsége szerint nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ráadásul a csatlakozás vesztesei között legtöbben a „lakosságot” és a „mezőgazdaságot” említették (míg a legnagyobb nyerteseknek a „bankszektort” és a „politikát” tartják a választók).

A csatlakozás előnyeinek és hátrányainak szubjektív megítélése ugyan fontos tényező, de mindenképpen szükség volna egy objektív mérleg felállítására is (beleértve a direkt befizetéseken és kifizetéseken túl az egyes gazdasági szektorokat ért származékos hatások számszerűsített, tételes felsorolását), ami mindezekig várat magára. A másik fontos kérdés a szuverenitás-vita, melynek középpontjában tulajdonképpen a közösségi és a tagállami hatáskörök megoszlása, illetve egyes esetekben a közösségi intézmények hatásköri túlterjeszkedése áll (miként tapasztalhattuk ezt a Magyarországgal szembeni ún. demokrácia-

viták során). Ezen a mezsgyén válik el a föderatív Európa-kép a „Nemzetek Európája” koncepciótól. Az Európai Parlamentben mindkét tézisnek vannak képviselői, és – mint minden demokratikus plénumon, döntéshozó és ellenőrző testületben – ez rendjén van így: a kontinens jövőjére adott mindkét válasznak helye van a nap alatt. Teljességgel érthetetlenek azok a viták, melyek arról szólnak, hogy egy EU-szkeptikus erőnek van-e helye az Európai Parlamentben (induljanak-e a választáson), főként akkor, amikor az euró-övezet válsága, a recessziótól zsugorodó európai gazdaságok és az elhibázott (uniós és tagállami) válságkezelés miatt mélyülő szociális szakadék következtében Európa-szerte egyre szélesebb tömegek kérdőjelezik meg a fennálló struktúrákat, sőt néhány országban (pl. Nagy-Britannia) már-már többségbe kerülnek a kilépést óhajtók. A brit euroszkeptikusok elképzelése mutatja, hogy a közkeletű csúsztatással szemben a tagság alternatívája nem gyenge, szétaprózott és egymással hadakozó államok konglomerátuma, hanem együttműködő, egymással szoros politikai-gazdasági kapcsolatokat ápoló (a világgazdasági kölcsönös függések rendszere miatt nem is tehetnének mást) országok volnának, melyek képesek számukra előnyös kereskedelmi megállapodásokat kötni, továbbra is vízumentességet biztosítani más ország polgárainak, s a folyamatos jogharmonizációs kényszer nem vonná el jogukat attól, hogy saját sorsukról saját nemzeti parlamentjükben hozzanak döntéseket. 1979 óta az Európai Parlament képviselőit is közvetlenül választják (a képviseleti szerv legitimitását hivatott növelni), ám annak padosoraiban nem nemzeti képviselet szerint foglalnak helyet a képviselők, s a parlament összlétszámához képest egy-egy ország csekély mandátum-aránnyal rendelkezik. Gyakran azt tapasztalhatjuk, hogy a Közösség polgárait érintő legfontosabb kérdések tárgyalása helyett ideológiai polémiák, illetve hazai pártpolitikai konfliktusok „kihelyezett” megvitatása zajlik, ráadásul ez az intézmény hatáskörét tekintve sem hasonlítható egy nemzetállami parlamenthez.

A „több” vagy „kevesebb” Európa kérdése szintén ideológiai viták táptalajává vált, ugyanakkor ez a dilemma a választópolgárok nagy részét nem foglalkoztatja intenzív módon, így ezt a kérdést a kampány középpontjába állítani politikailag kevésbé lehet célravezető.

Amiről a választás hazai tétje kapcsán még beszélnünk kell, az az ellenzék helyzete. Az európai parlamenti választásokat ugyanis általában a belpolitikai viszonyok, kérdések tematizálják. Az EP-választás arányos rendszerben történik, a mandátum kiosztás ekképp jobban tükrözi a tényleges társadalmi támogatottságot. Ez a baloldal számára két nyitott kérdést hoz: „ki lesz a legerősebb ellenzéki párt, az MSZP vagy esetleg a Jobbik?”; illetve „a baloldalon melyik párt mekkora súlyt képvisel, ergo kié a domináns pozíció és ki mekkora zsarolási potenciállal bír?”. Egyfajta „előválasztásra” készülhetnek tehát a külön listákat állító baloldali pártok, amint túltették magukat a vereség lélektani próbatételén. A Jobbik számára is adott az első kérdés (nyilván más válaszban érdekelt, mint a szocialisták), a másik viszont inkább arról szól, hogy a

kormányzó Fidesszel szemben mennyire képes hangsúlyosan megjeleníteni tartalmi mondanivalóját, hiszen taktikai megfontolásokból Orbán Viktor is euroszeptikus hírokat penget a retorika szintjén, noha a tagság-kilépés ügyében az előbbi javára foglalt állást. Egy pont azonban közös: az EP-választáson születő eredmény komoly impulzust jelent majd az önkormányzati választásokra való felkészülésben.

E-mail: kovacs.janos@iranyuintezet.hu

Honlap: www.iranyuintezet.hu
Blog: www.iranyuintezet.blog.hu
www.facebook.com/iranyuintezet
Telefon: +36-1-700-0760
Fax: +36-1-700-0770